YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
16 päivänä joulukuuta 1992 *

Asiassa C-237/91,

jonka Hessische Verwaltungsgerichtshof (Saksan liittotasavalta) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Kazim Kus

vastaan

Landeshauptstadt Wiesbaden

ennakkoratkaisun Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston päätöksen n:o 1/80, joka on tehty assosiaation kehittämisestä 19.9.1980, 6 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. C. Rodríguez Iglesias, joka hoitaa presidentin tehtäviä, jaostojen puheenjohtajat M. Zuleeg ja J. L. Murray sekä tuomarit G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse ja P. J. G. Kapteyn,

julkisasiamies: M. Darmon,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, joita sille ovat esittäneet:

– Kazim Kus, edustajanaan asianajaja Reinhold Wendl, Wiesbaden,

– Saksan hallitus, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat Ernst Röder ja saman ministeriön Regierungsdirektor Joachim Karl,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Jörn Pipkorn ja oikeudellisen yksikön virkamies Pieter Jan Kuyper,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan suulliset huomautukset, joita sille ovat esittäneet 15.9.1992 pidetyssä istunnossa Kusin edustajina Bremenin yliopiston professori Hagen Lichtenberg ja asianajaja Reinhold Wendl, Saksan hallitus, Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen apulaisneuvonantaja J. W. de Zwaan, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies Sue Cochrane ja Richard Plender, QC, sekä komissio,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.11.1992 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hessische Verwaltungsgerichtshof on 12.8.1991 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 18.9.1991, esittänyt ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme kysymystä Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston päätöksen n:o 1/80 (jäljempänä päätös n:o 1/80), joka on tehty assosiaation kehittämisestä 19.9.1980, 6 artiklan tulkinnasta.

2 Kysymykset ovat tulleet esille Turkin kansalaisen Kazim Kusin ja Landeshauptstadt Wiesbadenin, jota edustaa kaupungin pormestari, välisessä asiassa, joka koskee päätöstä kieltäytyä uusimasta oleskelulupaa Saksassa.

3 Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä käy ilmi, että Kus on tullut Saksan liittotasavallan alueelle 24.8.1980 solmiakseen siellä 16.4.1981 avioliiton Saksan kansalaisen kanssa. Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä käy ilmi myös, että 1.4.1982 alkaen Kus on tehnyt Saksan alueella keskeytyksettä palkkatyötä asianmukaisen työluvan turvin. Aluksi hän on tehnyt työtä noin seitsemän vuotta samassa yrityksessä ja sen jälkeen vaihtanut kaksi kertaa työnantajaa.

4 Landeshauptstadt Wiesbadenin pormestari on 6.8.1984 tekemällään päätöksellä evännyt Kusin Saksan kansalaisen puolisona 27.4.1981 saaman ja 17.8.1983 päättyneen oleskeluluvan uusimisen sillä perusteella, että Kusin oleskeluun ei enää ole ollut syytä, koska aviopari Kusin avioeroa koskeva päätös oli tehty 18.10.1983 ja se oli saanut lainvoiman 26.4.1984.

5 Koska 6.8.1984 tehdystä pormestarin päätöksestä tehtyä oikaisuvaatimusta ei hyväksytty, Kus on hakenut muutosta Verwaltungsgericht Wiesbadenissa, joka on 23.5.1985 tehdyllä päätöksellä antanut valituksenalaista päätöstä koskevan väliaikaisen, taannehtivan täytäntöönpanokiellon ja määrännyt vastaajan jatkamaan Kusin oleskelulupaa.

6 Vastaaja on valittanut päätöksestä Hessische Verwaltungsgerichtshofiin, joka on todennut, ettei Kusilla Saksan oikeuden perusteella ole ollut lainkaan oikeutta oleskelulupaan, ja harkinnut, voitaisiinko päätöksen n:o 1/80 6 artiklaa soveltamalla päätyä Kusille suotuisampaan ratkaisuun. Kyseisessä artiklassa määrätään seuraavaa:

"1. Jollei turkkilaisen työntekijän perheenjäsenten vapaata oikeutta työskentelyyn koskevista 7 artiklan määräyksistä muuta johdu, turkkilaisella työntekijällä, joka työskentelee laillisilla työmarkkinoilla tietyssä jäsenvaltiossa, on oikeus:

- työskenneltyään laillisesti yhden vuoden saada työlupansa uudistetuksi tässä jäsenvaltiossa samaa työnantajaa varten, jos hänellä on työpaikka;

- työskenneltyään laillisesti kolme vuotta vastaanottaa tässä jäsenvaltiossa valitsemaltaan saman ammattialan työnantajalta työtarjous, joka on tehty tavanomaisin ehdoin ja joka on rekisteröity tämän valtion työvoimaviranomaisissa, jollei yhteisön työntekijöille annettavasta etusijasta muuta johdu;

– työskenneltyään laillisesti neljä vuotta tehdä vapaasti minkälaista tahansa valitsemaansa palkkatyötä.

– –

3. Kansallisessa lainsäädännössä vahvistetaan 1 ja 2 kohdan yksityiskohtaiset soveltamissäännöt."

7 Niinpä Hessische Verwaltungsgericht on päättänyt lykätä asian käsittelyä siihen saakka, kunnes yhteisöjen tuomioistuin on antanut ennakkoratkaisun seuraaviin kysymyksiin:

"1) Täyttääkö turkkilainen palkattu työntekijä ETY–Turkki-assosiaationeuvoston päätöksen n:o 1/80, joka on tehty assosiaation kehittämisestä, 6 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa asetetut edellytykset, jos kansallisessa lainsäädännössä hänen sallitaan oleskella maassa oleskeluluvan myöntämismenettelyn keston ajan ja jos hän on tehnyt palkkatyötä neljän vuoden ajan kyseisten oleskelu- ja työluvan turvin?

2) Ovatko edellä mainitun päätöksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan määräykset sovellettavissa Turkin kansalaiseen, joka on tullut Saksan liittotasavaltaan solmiakseen siellä avioliiton Saksan kansalaisen kanssa, josta hän on eronnut kolmen avioliittovuoden jälkeen, ja joka on hakenut avioeron jälkeen oleskelulupaa tehdäkseen palkkatyötä, jos hän ajankohtana, jolloin hakemus on hylätty, on ollut työssä jo kaksi ja puoli vuotta samalla työnantajalla voimassa olevan työluvan turvin?

3) Voiko turkkilainen työntekijä vedota ensimmäisessä ja toisessa kysymyksessä esiin tuoduissa olosuhteissa suoraan edellä mainitun päätöksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen tai kolmanteen luetelmakohtaan vaatiakseen työluvan jatkamisen lisäksi oleskeluluvan jatkamista vai kuuluuko ETY–Turkki-assosiaationeuvoston työlainsäädäntöä koskevista päätöksistä oleskeluoikeuteen johtuviin seurauksiin sovellettava järjestelmä yksityiskohtaisten soveltamissääntöjen soveltamisalaan, josta jäsenvaltioiden on kyseisen päätöksen 6 artiklan 3 kohdan nojalla päätettävä omalla vastuullaan siten, ettei yhteisön oikeus sido niitä?"

8 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä tuomioistuimessa esitettyjä huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia

käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

9 Koska Saksan hallitus on nimenomaisesti pyytänyt yhteisöjen tuomioistuinta tarkastelemaan uudelleen toimivaltaansa antaa ratkaisu perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti assosiaatiosopimuksella sopimuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi perustetun toimielimen päätösten tulkinnasta, yhteisöjen tuomioistuimen on huomautettava, että käsiteltävänä olevassa asiassa esitetyt huomautukset eivät ole tuoneet uusia arviointiaineksia, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin olisi joutunut arvioimaan uudelleen toteamukset, jotka se on tältä osin esittänyt 20.9.1990 annetussa tuomiossa Sevince (asia C-192/89, Kok. 1990, s. I-3461).

10 Aluksi on todettava, että kaikissa kolmessa kysymyksessä on tuotu esille sellaisen turkkilaisen työntekijän tilanne, jolla on jo lupa oleskella jäsenvaltion alueella.

Ensimmäinen kysymys

11 Ensimmäiseksi kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmatta luetelmakohtaa tulkittava siten, että turkkilainen työntekijä täyttää vähintään neljän vuoden laillista työntekoa koskevan edellytyksen, jos hän on tehnyt kyseistä työtä sellaisen oleskeluluvan turvin, joka on myönnetty hänelle ainoastaan sellaisen kansallisen säännöstön perusteella, jossa oleskelu vastaanottajamaassa sallitaan oleskeluluvan myöntämismenettelyn keston ajan.

12 Tältä osin on muistettava, että edellä mainitusta tuomiosta Sevince ilmenee, että päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitettu työnteon laillisuus edellyttää vakiintunutta ja varmaa asemaa työmarkkinoilla (tuomion 30 kohta) ja ettei turkkilainen työntekijä ole ollut tällaisessa tilanteessa aikana, jolloin hän on hyötynyt hänen oleskeluluvan kieltävästä päätöksestä tekemänsä valituksen lykkäävästä vaikutuksesta ja jolloin hänellä on ollut väliaikaisesti eli valitusasian ratkaisemiseen saakka oikeus oleskella ja tehdä työtä kyseisessä jäsenvaltiossa (31 kohta).

13 Edellä esitetty pätee myös pääasiassa esille tuodun kaltaisessa tapauksessa, jossa valituksella ei ole lain mukaan välittömästi lykkäävää vaikutusta, mutta jossa tuomioistuin päättää taannehtivasti lykkäävästä vaikutuksesta. Kuten

julkisasiamies on perustellusti todennut ratkaisuehdotuksensa 30 kohdassa, molemmissa tapauksissa lykkäys pätee ainoastaan valituksen käsittelyn keston ajan ja sen ansiosta kantajalla on väliaikainen oikeus oleskella ja tehdä työtä siihen saakka, kunnes lopullinen päätös hänen oleskeluoikeudestaan tehdään.

14 Edellä esitettyä ei muuta se pääasian kaltainen tilanne, että henkilö, jota asia koskee, saa sellaisen ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätöksen, jossa hänen oleskeluoikeutensa vahvistetaan mutta joka voidaan vielä peruuttaa ottaen huomioon päätöksestä tehty valitus, joten päätöksellä ei ratkaista lopullisesti hänen tilannettaan oleskeluoikeuden kannalta.

15 Itse asiassa yhteisöjen tuomioistuin on kieltäytynyt tuomion Sevince 31 kohdassa katsomasta lailliseksi työnteonajaksi ajanjaksoja, jotka täytettiin asianomaiselta henkilöltä oleskeluluvan epäävää päätöstä koskevaan muutoksenhakuun liittyvän lykkäävän vaikutuksen aikana, koska yhteisöjen tuomioistuin on halunnut välttää sen, että turkkilainen työntekijä voisi välttyä täyttämästä kyseistä edellytystä ja näin ollen saada tunnustetuksi oleskeluoikeutensa, johon liittyy oikeus vapaaseen pääsyyn palkkatyöhön, josta määrätään päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa, aikana, jolloin hänellä on ollut ainoastaan väliaikainen oleskeluoikeus, siihen saakka kunnes valitusasia on ratkaistu.

16 Tämä peruste pätee siihen asti kun lopullisesti todetaan, että henkilöllä, jota asia koskee, on kyseisenä ajanjaksona ollut laillinen oleskeluoikeus, sillä muussa tapauksessa oikeuden päätös, jolla häneltä lopullisesti evätään kyseinen oikeus, menettäisi merkityksensä, ja hänellä olisi näin ollut mahdollisuus saada 6 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätyt oikeudet aikana, jolloin hän ei ole täyttänyt näitä oikeuksia koskevia edellytyksiä.

17 Kusin väite, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion, jossa vahvistetaan Turkin kansalaisen oleskeluoikeus, jättäminen huomiotta edellyttäisi, että oleskeluluvan jatkamisen laitonkin epääminen veisi henkilöltä, jota asia koskee, oikeuksia, joita hänellä on mahdollisuus saada päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan perusteella, on merkityksetön, sillä jos kyseinen oikeus tunnustettaisiin lopullisesti, olisi katsottava, että henkilöllä, jota asia koskee, on ollut taannehtivasti oikeus kyseisenä ajanjaksona muuhun kuin vain väliaikaiseen oleskeluoikeuteen ja näin ollen vakiintuneeseen asemaan työmarkkinoilla.

18 Näin ollen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmatta luetelmakohtaa on tulkittava siten, ettei turkkilainen työntekijä täytä kyseisessä määräyksessä asetettua edellytystä vähintään neljä vuotta kestäneestä laillisesta työnteosta, jos hän on tehnyt kyseistä työtä sellaisen oleskeluluvan turvin, joka on myönnetty hänelle ainoastaan sellaisen kansallisen säännöstön perusteella, jossa oleskelu vastaanottajamaassa sallitaan oleskeluluvan myöntämismenettelyn keston ajan, vaikka hänen oleskelulupansa laillisuus olisi vahvistettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiolla, josta on valitettu.

Toinen kysymys

19 Toiseksi kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäistä luetelmakohtaa tulkittava siten, että Turkin kansalaisella, joka on saanut oleskeluluvan jäsenvaltion alueella solmiakseen siellä avioliiton kyseisen jäsenvaltion kansalaisen kanssa ja joka on tehnyt kyseisessä jäsenvaltiossa työtä saman työnantajan palveluksessa yli vuoden voimassa olevan työluvan turvin, on kyseisen määräyksen nojalla oikeus työluvan uusimiseen, vaikka hänen avioliittonsa on päättynyt ajankohtana, jolloin hänen työluvan uusimishakemustaan on käsitelty.

20 Tältä osin on ensin muistututettava mieliin, että päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa määrätään ainoastaan turkkilaisen työntekijän työtilanteesta eikä siinä viitata oleskeluoikeuteen (ks. edellä mainittu asia Sevince, tuomion 28 kohta).

21 Tämän jälkeen on todettava, että kyseisen kohdan sanamuodon mukaan sitä sovelletaan turkkilaisiin työntekijöihin, jotka ovat jäsenvaltion laillisilla työmarkkinoilla, ja erityisesti että 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan nojalla turkkilaisella työntekijällä on oikeus työlupansa uusimiseen samaa työnantajaa varten pelkästään sillä perusteella, että hän on tehnyt laillisesti työtä yli vuoden. Tässä määräyksessä ei kyseisen oikeuden tunnustamiselle aseteta muuta ehtoa, eikä sitä aseteta riippuvaiseksi etenkään edellytyksistä, joilla maahanpääsy- ja oleskeluoikeus on saatu.

22 Näin ollen vaikka kyseisessä määräyksessä tarkoitettu työnteon laillisuus edellyttää vakiintunutta ja varmaa asemaa työmarkkinoilla ja tämän perusteella sellaista oleskeluoikeutta, jota ei ole riitautettu, ja mahdollisesti laillista

oleskelulupaa, ei kyseisten oikeuden ja luvan käytön kannalta ole määräävää, millä perusteella kyseinen oikeus on tunnustettu tai lupa saatu.

23 Edellä esitetystä seuraa, että turkkilaisen työntekijän, joka on voimassa olevan työluvan turvin tehnyt työtä yli vuoden, on välittömästi katsottava täyttävän päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa asetetut edellytykset, vaikka hänen oleskelulupansa olisi alun perin myönnetty hänelle muuhun tarkoitukseen kuin palkkatyön tekemiseen.

24 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on todennut suullisessa käsittelyssä, että tällaisen käsityksen oikeusvaikutuksena voi olla, että Turkin kansalaisia käsiteltäisiin eri tavoin sen mukaan, sallitaanko heidän oleskeluvaltionaan olevan jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä heidän tehdä työtä, jollei heidän oleskelunsa alkuperäinen tarkoitus ole ollut työnteko.

25 On kuitenkin todettava, että tällainen tilanne on ainoastaan seurausta siitä, ettei päätös n:o 1/80 rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää Turkin kansalaisten pääsystä alueelleen ja edellytyksistä, joilla he saavat ensimmäisen työpaikkansa, vaan siinä, erityisesti sen 6 artiklassa, määrätään ainoastaan laillisesti jäsenvaltioiden työmarkkinoille tulleiden turkkilaisten työntekijöitten asemasta. Sillä ei näin ollen voida perustella sitä, että turkkilaisilta työntekijöiltä, joilla jo on jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukainen työlupa ja mahdollisesti oleskelulupa, evätään päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa määrätyt oikeudet.

26 Näin ollen toiseen kysymyksen on vastattava, että päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäistä luetelmakohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalaisella, joka on saanut oleskeluluvan jäsenvaltion alueella solmiakseen siellä avioliiton kyseisen jäsenvaltion kansalaisen kanssa ja joka on tehnyt siellä työtä yli vuoden saman työnantajan palveluksessa voimassa olevan työluvan turvin, on kyseisen määräyksen nojalla oikeus työluvan uusimiseen, vaikka hänen avioliittonsa olisi purkautunut aikana, jolloin hänen työluvan uusimishakemustaan on käsitelty.

Kolmas kysymys

27 Kolmanneksi kansallinen tuomioistuin tiedustelee, voiko turkkilainen työntekijä, joka täyttää päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen tai kolmannen luetelmakohdan edellytykset, vedota suoraan päätöksen näihin

määräyksiin, jotta hänen työlupansa lisäksi hänen oleskelulupaansa jatkettaisiin.

28 Tältä osin on ensin muistutettava mieliin, että edellä mainitussa tuomiossa Sevince yhteisöjen tuomioistuin on lausunut, että päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdalla on välitön oikeusvaikutus Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa (tuomiolauselman 2 kohta).

29 Tämän jälkeen on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut samassa tuomiossa päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmannen luetelmakohdan yhteydessä, että vaikka kyseisessä kohdassa määrätään turkkilaisen työntekijän asemasta ainoastaan työnteon osalta eikä oleskeluoikeuden osalta, mainitut kaksi turkkilaisen työntekijän henkilökohtaiseen tilanteeseen liittyvää tekijää ovat läheisessä yhteydessä keskenään, ja koska kyseessä olevissa määräyksissä myönnetään tälle työntekijälle tietyn jäsenvaltiossa täyttyneen laillisen työjakson jälkeen oikeus tehdä vapaasti kaikkea valitsemaansa palkkatyötä, edellytetään niissä välttämättä myös kyseisen henkilön oleskeluoikeuden olemassaoloa kyseisen ajanjakson osalta, koska muuten mainituissa määräyksissä turkkilaiselle työntekijälle myönnetty oikeus jäisi ilman vaikutusta (tuomion 29 kohta).

30 Edellä esitetty pätee myös päätöksen 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan, sillä ilman oleskeluoikeutta turkkilaisen työntekijän yhden vuoden laillisen työnteon jälkeen saama oikeus työluvan uusimiseen samalle työnantajalle jäisi samalla tavoin ilman vaikutusta.

31 Edellä esitettyä ei muuta se, että päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdan yksityiskohtaiset soveltamissäännöt vahvistetaan kansallisessa lainsäädännössä. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on tuonut esille jo edellä mainitussa asiassa Sevince antamansa tuomion 22 kohdassa, päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 3 kohdassa itse asiassa vain täsmennetään jäsenvaltioille asetettua velvoitetta ryhtyä hallinnollisiin toimenpiteisiin kyseisen määräyksen täytäntöönpanemiseksi tarvittaessa, ilman että jäsenvaltioille annettaisiin mahdollisuus asettaa ehtoja tai rajoittaa siinä turkkilaisille työntekijöille myönnetyn täsmällisen ja ehdottoman oikeuden soveltamista.

32 Yhteisöjen tuomioistuimelle esittämissään huomautuksissa Saksan hallitus kiistää nimenomaisesti, että työmarkkinoille pääsyä koskevan oikeuden ja oleskeluoikeuden välillä olisi väistämättä yhteys, ja toteaa, että jopa työntekijöiden vapaassa liikkuvuudessa yhteisön alueella voi syntyä tilanteita, joissa nämä kaksi mainittua seikkaa eivät väistämättä satu yhteen. Esimerkkinä

Saksan hallitus mainitsee toisaalta ulkomaalaisten liikkumista ja oleskelua koskevien, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä kansanterveyteen perustuvien erityistoimenpiteiden yhteensovittamisesta 25 päivänä helmikuuta 1964 annetun neuvoston direktiivin 64/221/ETY (EYVL 1964, 56, s. 850), jonka 3 artiklan 2 kohdassa ja 4 artiklan 1 kohdassa sallitaan oleskeluoikeuden peruuttaminen tai epääminen tiettyjen rikosten tai sairauksien vuoksi, ja toisaalta 26.2.1991 annetun tuomion Antonissen (asia C-292/89, Kok. 1991, s. I-745), josta seuraa, että yhteisön kansalaisen, joka on etsinyt työtä tuloksetta, oleskeluoikeutta voitaisiin rajoittaa ajallisesti ilman, että hän sen vuoksi menettäisi rajoittamattoman oikeutensa päästä työmarkkinoille.

33 Kumpikaan näistä esimerkeistä ei ole merkityksellinen. Niissä ei suinkaan osoiteta, että yksityisellä oikeussubjektilla olisi oikeus päästä työmarkkinoille ilman oleskeluoikeutta. Niissä korostetaan päinvastoin, että oleskeluoikeus on välttämätön palkkatyön saamiseksi ja tekemiseksi.

34 Toisaalta, jotta vältettäisiin se, että niinkin perustavanlaatuista oikeutta kuin työntekijöitten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen rajoitettaisiin suhteettomasti, direktiivin 64/221/ETY 3 artiklan 2 kohdassa säädetään, että rikostuomiot eivät sellaisenaan saa olla perusteena yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi käyttöön otetuille toimenpiteille, direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ainoastaan taudit tai vammat, joista on lisäksi tyhjentävä luettelo direktiivin liitteessä, saavat olla perusteena alueelle pääsyn estämiselle tai ensimmäisen oleskeluluvan epäämiselle. Lisäksi on todettava, että päätöksessä n:o 1/80 samoin kuin perustamissopimuksen 48 artiklan 3 kohdassa ja direktiivin 64/221/ETY 14 artiklan 1 kohdassa sallitaan myös, että siinä säädettyjä oikeuksia voidaan yleisen järjestyksen tai turvallisuuden taikka kansanterveyden vuoksi perustellusti rajoittaa.

35 Toisaalta yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut edellä mainitussa tuomiossa Antonissen perustamissopimuksen työntekijöitten vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten perusteella yhteisön kansalaisille jäsenvaltioiden alueella oleskeluoikeuden, jotta he voivat vastata tosiasiallisesti avoinna olevia työpaikkoja koskeviin tarjouksiin sekä hakea tällaista työtä kyseisessä jäsenvaltiossa.

36 Näin ollen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että turkkilainen työntekijä, joka täyttää päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä tai kolmannessa luetelmakohdassa asetetut edellytykset, voi vedota suoraan tähän päätökseen, jotta hänen työlupansa lisäksi hänen oleskelulupaansa jatkettaisiin.

Oikeudenkäyntikulut

37 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan liittotasavallan hallitukselle, Alankomaiden hallitukselle, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Hessische Verwaltungsgerichtshofin 12.8.1991 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston päätöksen n:o 1/80, joka on tehty assosiaation kehittämisestä 19.9.1980, 6 artiklan 1 kohdan kolmatta luetelmakohtaa on tulkittava siten, ettei turkkilainen työntekijä täytä kyseisessä määräyksessä asetettua edellytystä vähintään neljä vuotta kestäneestä laillisesta työnteosta, jos hän on tehnyt kyseistä työtä sellaisen oleskeluluvan turvin, joka on myönnetty hänelle ainoastaan sellaisen kansallisen säännöstön perusteella, jossa oleskelu vastaanottajamaassa sallitaan oleskeluluvan myöntämismenettelyn keston ajan, vaikka hänen oleskelulupansa laillisuus olisi vahvistettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiolla, josta on valitettu.**

2) **Edellä mainitun päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäistä luetelmakohtaa on tulkittava siten, että Turkin kansalaisella, joka on saanut oleskeluluvan jäsenvaltion alueella solmiakseen siellä avioliiton kyseisen jäsenvaltion kansalaisen kanssa ja joka on tehnyt siellä työtä yli vuoden saman työnantajan palveluksessa voimassa olevan työluvan turvin, on kyseisen määräyksen nojalla oikeus työluvan uusimiseen, vaikka hänen avioliittonsa olisi purkautunut aikana, jolloin hänen työluvan uusimishakemustaan on käsitelty.**

3) **Turkkilainen työntekijä, joka täyttää päätöksen n:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä tai kolmannessa luetelmakohdassa asetetut edellytykset, voi vedota suoraan tähän päätökseen, jotta hänen työlupansa lisäksi hänen oleskelulupaansa jatkettaisiin.**

Rodríguez Iglesias Zuleeg Mancini

Joliet Schockweiler Moitinho de Almeida Grévisse Kapteyn

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä joulukuuta 1992.

J.-G. Giraud
kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias
presidentin tehtäviä hoitava
jaoston puheenjohtaja